

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 20 korona, fél-
évre 10 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium:
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Vallási béke és protestantizmus.

Valóságos közhely, hogy ebben a nagy világfelfordulásban nekünk, parányi magyar nemzetnek, együvé kellene tartanunk. Nekünk a létünk, vagy legalább is a jövő boldogulásunk forog most kockán s minden olyan tett, sőt szó, mellyel egymás ellen törünk, az egészet gyöngíti, tehát az összeség java ellen van. Vétkes azért, aki most háborúságot keres magunk közt, ahelyett, hogy az ellentéteket kiegyenlíteni törekednék. A vallási versengés magában véve is embertelenség, a lélek szabadsága elleni merénylet; most amellettt bűn a magyar nemzet élete ellen.

Hogy mégis most, amikor mindnyájunknak van siratni valónk, mindnyájunknak van aggódni okunk, mégis ráérünk vallási ellentétek élesztgetésére! Sőt: szomorú tünete a háború-okozta erkölcsi hanyatlásnak, hogy a vallási türelmetlenség jóval nagyobb, mint volt — nem a múlt század hatvanas-hetvenes éveinek liberális korában — de csak az utóbbi évtizedekben is.

Kétségtelen, hogy az antisemitizmus rég nem tapasztalt erővel kezd fellángolni. A sajtó-egyrészében kíméletlen hangon szólnak mindenről, mi a zsidósággal összefügg s ez a hang terjed olyan lapokban is, melyeknek eddig sokkal előkelőbb volt a tónusa. Viszont a zsidóság egyrésze is úgy beszél, mintha már övé volna az ország és a hatalom s el kell ismerni: az úgynevezett szabadgondolkodók egyik — talán nagyobb — része a gondolat szabadságát a vallásosan gondolkodók számára legfelebb akkor ismeri el, ha zsidó vallásosságról van szó. Az ellenkező vélemény iránt a zsidók époly türelmetlenek, mint az antisemiták s hogy e türelmetlenség olykor mily durva formában jelentkezik, arról lapunkban is kénytelenek voltunk megemlékezni.

A két szélső szárny — az antisemita-klerikális, meg a zsidó-szabadgondolkodó szárny — között középre fogva vagyunk mi protestánsok s ahelyett, hogy egyenesen magunk elé nézve haladnánk a magunk igaz útján, a lelkiismereti szabadság, türelem, szeretet, liberálizmus magunkat védő, mások jogát tiszteletben tartó ösvényén: aggódva tekintgetünk jobbra-balra, hogy a két szélsőség közül melyikhez lenne jobb csatlakoznunk. Az egyik azt beszéli — s van is igazsága —, hogy a vallási szabadság minden megcsonkítása, a vallási okokból eredő minden hátrátétel tulajdonképp miránk lesz végzetes s azért a szabadság védői oldalán a helyünk. A másik azt mondja — s nem lehet tagadni —, hogy a keresztyén vallás-erkölcs egységes alapja szükségképpen összekapcsolja a különböző keresztyén felekezeteket s mi a velünk egy alapon állókkal nem fordulhatunk szembe a más alapon állók kedvéért.

Bölcs beszéd mindakettőé. De én nem azt a következtetést vonnám le, amit az egyik: hogy tehát nekünk a zsidók mellett, — sem azt, amit a másik: hogy tehát nekünk a zsidók ellen kell küzdenünk; — hanem azt, hogy nekünk nem szükség harcolnunk sem a zsidókért, sem a zsidók ellen, hanem egyes egyedül a magunk elveiért, a magunk igazságáért, a Krisztus evangéliomán s a magyar haza és magyar nemzet szeretetén alapuló tiszta erkölcs, műveltség és lelkiismereti szabadság diadaláért. Aki ezért küzd: az fegyvertársunk, akár katolikus, akár zsidó; aki mást akar, az nem lehet velünk egy táborban, ha akármilyen keresztyén, vagy ha akármilyen szabadelvű is.

Nem én mondom először, hogy nekünk, protestáns magyaroknak, eképp kellene szólnunk és eképp cselekednünk s én azt hiszem, hogy akkor méltó tiszteletben tartanának a szélső táborok is s míg most, mint részben itt,

részben ott elhelyezkedett segédsapatokat, ellenségnek tekintenek itt is, ott is, — akkor azok volnánk, aminek lennünk kellene: az ellentétes erők egyensúlyozója, a vallási béke s ez által ebben a vonatkozásban a magyar nemzeti lét szempontjából kiszámíthatatlan s eléggé meg nem becsülhető nagy érték.

Hiszen nagy részben az vagyunk így is, emez ingadozások mellett. Nem nehéz elképzelni, hogy ha Magyarországon nem volna protestantizmus, milyen módon alakulnának a vallási és felekezeti viszonylatok. Akkor a két szélsőség — közbülső védőterület híján — teljes erővel törne egymás ellen és senki sem lehet bizonyos, melyik fél volna hatalmasabb. Lehet, hogy ha nem kellene a tiszta magyarság nagy hányadát tevő protestánsok sok szenvedés árán szerzett jogait tiszteletben tartani, teljesen regnum Marianum lenne Magyarország. De lehet, hogy ha nem korlátoznák épen a protestáns magyarság tekintetei az egyházi vagyonok s állami segélyek kérdésének bolygatását, sokkal hevesebb tempóban haladna előre a szekularizáció s a teljes szeparáció követelése. Mert bármennyire akarják is némelyek a szekularizációt a protestantizmus törekvésének feltüntetni, kétségtelen tény, hogy a protestantizmus léte nem fokozója, hanem enyhítője a szekularizációs mozgalmaknak. Egyes protestáns emberek, vezérek és közkatonák, lehetnek államgazdasági, vagy szociális szempontból hívei, épúgy, mint ellenesei a szekularizációnak, fordulhat úgyszólván a helyzet, hogy minden protestáns ember hívévé leszen, — de a protestantizmus, mint ilyen, a maga tisztaságával, szegénységével, inkább elvonja, mint ráirányítja a figyelmet a szekularizációra.

Azért még azok is, kik a maguk vallásának s egyházának minél korlátlanabb uralmát kívánják, a maguk törekvése szempontjából is rosszul cselekszenek, ha a protestantizmust gyöngíteni akarják.

Tárca

A protestantizmus történeti jelentősége.

Írta és a reformáció 400. évfordulójának emlékülnepevényén 1917 november 25-én a munkácsi református templomban felolvasta dr. Tárca Károly reform. főgondnok.

Egy dátumot ünneplünk ma, mélyen tisztelt ünneplő közönség, egy dátumot, amelynek ezelőtt 25 nappal volt a 400. évfordulója.

Hogy ezt, az utolsó évfordulót hogyan értük meg, arra még jól emlékszünk, talán még a tavalyi, meg a tavalyelőtti véres október 31-ike is élénken

él mindnyájunk emlékezetében, de 1517 október 31-ike már oly messze esik tőlünk, olyan történelmi távlatban látszik, hogy időbe kerül, míg gondolataink szárnyain visszaszállunk hozzá.

Igazán elmondhatjuk a költővel:

„Mintha pásztortűz ég őszi éjszakákon,
Messziről lobogva tenger pusztaságon,
Luther Márton képe úgy tűnik fel nékem
Majd kilenc-tíz emberöltő régiségben“.

És mégis, mélyen tisztelt ünneplő közönség, ha meg akarjuk érteni e napnak világtörténelmi jelentőségét, akkor követelnünk kell ezt a messziről lobogó pásztortűzetet, mint a keleti bölcsek a fénylő csillagot, s ennek fényénél ismerni meg azt a középkori világot, mely hűbéri berendezkedésével, keresztes vitézeivel, lovagkorával, önsanyargató flagellánsaival s ennek tetejébe a hitet, társadalmat és államot egyaránt átfogó egyházi hatalom egyetemességével (universalismusával), épen olyan idegen a mai ember előtt, mint egy mai nő szemében pl. a dédanyáinkat mozdatatlanságra kárhóztató krinolin világa.

De ne csodálkozzunk ezen, mélyen tisztelt ünneplő közönség, mert minden korszaknak megvannak a maga ideáljai, céljai, mindegyik kornak megvan a maga külső és belső jellemző vonása, képe, mint pl. a kuruc-kornak a tárogató, vagy a XVIII. századnak a hajporos világ, a barokk és rokkokó pazar pompája.

A 13—15-ik századok ideáljait, törekvéseit és vágyait a katolikus egyháznak a tekintély elvén alapuló papi hierarchiája szabta meg, melynek leg-hatalmasabb képviselője a pápa, legmagasabb szimbóluma a szinte korlátlan egyházi és világi hatalmat gyakorló pápaság volt.

Mint ahogy a reánk boruló égbolt mindnyájunkat betakar jóságos derűjével, úgy nehezedett rá a középkori emberekre ez a nagy egyházi hatalom. Ezzel szemben az *egyén* egy gyarló kicsiny féregnek, egy porszemnek érezte magát.

Porszemnek, mert a hatalmas pápaság elve a porba sújtja, örökké arra emlékezteti, hogy porból vagyunk és porrá leszünk, s *kicsinek*, mert, ha egész életen át nem csinált is egyebet, mint ama földöntúli élet boldogságáért sanyargott, s ha egész földi életét keserves és örömtelen siralomvölgynek rendezte is be, félenksége, s az önérzet teljes hiánya akkor sem nyugtatta meg afelől, hogy a földöntúli jutalomra méltóan illeszkedett-e bele a középkor egyházi és társadalmi rendjébe?!

Mert a *hívő*, ha Istenhez fordult, a *család*, ha boldogulásáért dolgozott, a *tudós*, aki primitív laboratóriumában lombikja, vagy könyvtárában könyvei felé hajolva a tudás új titkait kereste, a *társadalom*, mely az új ideálok megvalósításától volt terhes, az *állam*, amely a kor változott viszonyai szerint akart

berendezkedni, egyszóval mindenki ebbe a hatalmas rendszerbe ütközött bele.

Nem a rendszer volt rossz (ez magát megreformálva ma is fennáll), hanem méltatlan képviselőinek volt a bűne és hibája, hogy később a pápaság — a maga korlátlan és felelőtlen hatalmától megittasulva — *fejében és tagjaiban* egyaránt igen mélyre sülyedt, s így maga hívta ki maga ellen az eretnység általános fogalma alatt ismert: *kritikát*, mely azután Wikliff tanain, Husz János máglyáján és a renaissanceon keresztül a Luther Márton reformációjához vezetett.

Mert jól jegyezzük meg, mélyen tisztelt ünneplő közönség, hogy a történelemben soha sincs ugrás, s épen a reformáció előzményei bizonyítják, hogy a korszellem diadalát erőszakkal elnyomni, késleltetni lehet ugyan, de megölni még sohasem sikerült.

Egy századdal előbb Husz János fellépésében ugyanaz — a klasszikus ókor remekművein kifejlesztett *egyéni önérzet*, ugyanaz a bilincseitől szabadulni akaró *emberi szellem* nyilatkozik meg, mint a Luther Mártonéban; s ime míg a hatalmas Zsigmond császár az előbbit még máglyán megégetheti, a még hatalmasabb V. Károly császár ez utóbbit már tűrni, sőt tudomásul venni kénytelen, s egy hosszú és küzdelmes élet csalódásain keresztül azzal a tudattal kell meghalnia, hogy a modern kor *egyénnek értéket adó* (individualisztikus) szelleme győzött, a középkor egyetemes (universalisztikus) hatalmasságain: *a pápaság és a császárság* felett!

Élete végén V. Károly császár, a vallásháborúk nagy alakja, már jól látta ezt, de életének éppen az a nagy tragikum, hogy császársága alatt folyton harcolt azon új korszellem ellen, melyet Luther Márton 1517 október 31-én világtörténelmi jelentőségű elhatározásával életre hívott.

De ki is volt Luther és mi is történt ezen a nevezetes napon?!

Luther Márton ágostonrendi szerzetes és a theologia tanára volt Wittenbergben, egy kis Elbementi német városkában. Ő látva és figyelve az egyház általános sülyedését, „az igazság erejétől ösztönözve”, éveken át érzett vallásos aggodalmait s a pápasággal szemben már régebb idő óta népies szónoklatokban hangoztatott kritikáját vitatkozás céljaira alkalmasan, 95 tétel alakjában — 1517 október 31-én — a wittenbergi vártemplom kapuján kiszögezte.

Mikor ezt Wittenberg népének általános helyeslése mellett Luther megtette, még maga sem gondolt az egyháztól való elszakadásra. Hisz X. Leó pápa három év múlva, 1520 június 15-én is csak 41 tételt talált köztük eretneknek a kath. egyház szempontjából; s a szakadás Luther és az egyház között csak 1520 december 10-én történt meg, mikor Luther ugyancsak Wittenberg piacán az egyetemi diákok

jelenlétében az ellene kiadott pápai bullát nyilvánosan máglyán elégette, — de azért mégis ettől az első lépéstől, ettől a naptól kezdve számítják a protestantizmus keletkezését.

Luther ugyanis ezzel az október 31-iki, Istentől sugalmazott elhatározásával üzent hadat az egész középkornak, a pápaságnak. Az ő kalapácsütései nyomán, mintegy varázsütésre most egyszerre lehullottak azok a bilincsek, melyek eddig az embereket lenyűgözve tartották, s a hit, a társadalom és állam az újkor eszméinek és igazságainak vizében megfürödve, phönixként frissen kelt új életre.

Forradalom volt ez, mélyen tisztelt ünneplő közönség, az evangéliomi igazságnak, a *lelkiismereti szabadságnak* forradalma, melytől több joggal számíthatjuk és kezdhetjük az újkort, mint Amerika felfedezésétől.

Mert igaz, hogy Kolumbus egy hatalmas kultúra romjain bár, de felfedezésével kb. 140 millió embernek szerzett új hazát, ez azonban távolról sem járt olyan messzemenő következményekkel az emberiségre nézve, mint az, hogy Luther kb. 70 millió embernek adott „közöny helyett új hitet”, s ugyanakkor a lelkiismereti szabadság talajába elültette a *politikai szabadság* kicsiny palántáját, mely 1789 július 14-én Páris piacán virított ki.

A reformációtól (1517) a francia forradalomig (1789), mélyen tisztelt ünneplő közönség, hosszú az út egy ember számára, de az emberiség történelmében nem oly nagy idő ez, s a közöttük lévő ok és okozati kapcsolatot a történetíró nem tagadhatja meg.

Ime Husz máglyáját még a megfélemlített közvélemény némán állja körül, de kb. 100 év múlva, mikor Luther Wittenbergben a pápai bullát teszi máglyára, már a fél Németország nyílt, vagy elhallgatott szimpathiája kíséri, s voltak helyek, ahol a püspökök késleltették, a nép pedig egyenesen megakadályozta a bulla kihirdetését.

Mert a nép az anyanyelvére lefordított szentírás újabb és újabb kiadásából, Luther és Melanchthon írásából mindjárt azt is kiolvasta, hogy mi emberek *egyenlően* Isten fiai s így egymásnak *testvérei* vagyunk, s ezért nem egyeztethető össze a szentírással, hogy míg a sziklaváraikban dorbézólovó várurak dúskálnak minden földi jóban, addig a szegény *parasztoknak* — Isten nagyobb dicsőségére — éhen kell halnia.

(Vége következik.)

Közélet

A Kálvin-Szövetség harmadik téli konferenciája.

(Jan. 29-től febr. 1-ig.)

Úgy mondhatnám, hogy ez a konferencia nem a nagybeszédnek és a szószaporításnak, hanem

a nagy tetteknek a konferenciája volt. Konferencia, ahol nem eszméket termeltek, hanem eszméket realizáltak.

Az alaphangot *dr. Pruzsinszky P.* adta meg, rámutatván arra, hogy az újabb theol. tudomány kezdi Kálvint teljes nagyságában megérteni és így kellően méltányolni. Ezáltal úgy áll előttünk Kálvin, mint minden tekintetben bevégzett egész, tökéletes nagyság. Rajta túlmennünk: dekadencia, mert a kálvinizmus a reformáció betetőzése. — *Dr. Kováts I.* a szocializmus keresztyénellenes érzületével szemben kimutatja, hogy bár a keresztyénség az erőszakos társadalmi átalakításoknak nem barátja, mégis hatalmas társadalmi erők áradtak ki belőle a történelem folyamán. — *Victor J.* szerint a jövő társadalom kialakulásában az egyetlen maradandó bázis a társadalmi osztályok felett álló christianizmus lehet, mely a sablonszerűségek világában megmenti az egyéni élet szabadságát. Ez azonban manapság csak célkitűzés, mert egyelőre elvesztette szociális misszióját. — *Dr. Sebestyén J.* két előadásban fejtegette a praedesztináció metafizikai és etikai vonatkozásait. *Pap I.* előadása a nagy egyházközségeknek kisebbekre felosztását, a nők aktív választójogát kívánja szervezni. — *Forgács Gy.* a sajtónak jövő munkáinkban való szerepét abban látja, hogy terjesszük a kálvinista öntudatot lehelő traktatusokat, valamint népünket az egyház eseményei felől informáló irodalmat. — Mindez csak bevezetés volt a nagy eseményhez: a Bethlen G. irodalmi és nyomdai r.-t. megalakulásához. Az alapszabályok tárgyalása és elfogadása után az alaptőkét 200,000 koronáról 300,000-re emelték föl. Az érdeklődés ez ügy iránt oly intenzív, hogy komoly szó esett a félmillió alaptőkére is. Úgy hiszem, hogy e nyomda után sóvárgó álmunknál is szebb volt az álom valóulása. — A konferencia keretén belül alakult meg a Református Sajtóegyesület is, melynek célja a református sajtóüggyel kapcsolatos minden igyekvés támogatása az összes egyházkerületek reménylett segítségével. Előadást tartottak még *dr. Makkay S.* nevelésünk hibái és feladatairól és *Nagy B.* a magyar kálvinizmus és a magyar politika viszonyáról. *Csikész S.* lelkészválasztásunk reformjáról beszélt éles ésszel és meleg szívvel tárva föl a mostani gyakorlat ezer sebet. Ajánlja, hogy a felelősségteljes lelkészi állásokra csak jelölés útján lehessen pályázni. Végül *dr. Pruzsinszky* ismertette Kálvin levelezését színes és meleg előadással.

A konferenciával kapcsolatban *dr. Ravasz L.* a régi országházban tartott három esti előadást a tegnapi, a mai és a holnapi emberről, esetelve az antik s a középkori és mai embertípust, akik mellett a jövő embere a krisztusi ember kell, hogy legyen.

Ha a Kálvin-Szövetség konferenciái nívó dolgában így emelkednek, rövidesen jelentős szerepük

lesz egyházunk életében és azokon megjelenni mindnyájunknak csak épülésünk és örömünk lehet.

Budai Gerson.

A lelkészek kedvezményes vasúti utazása.

Évek óta tartjuk napirenden ezen kérdést, ismételtén foglalkozott vele az Orle. és Mele. közgyűlése és célhoz jutni még sem tudunk benne. Legutóbb *dr. Raffay Sándor* a Mele. elnöke járt ez ügyben a kereskedelmi minisztériumban s ott azt az elutasító választ kapta, hogy lehetetlen a vasúti üzlet szempontjából ezen kedvezményt újabb 35,000 egyházi személyt kitevőknek megadni.

Végtelenül sajnálom, hogy a minisztériumban való eljárás alkalmával nem állottam a Mele. érdemes elnöke mellett, hogy nyomban megcáfolhattam volna a hibás beállítást és indokolást, mintha itt harminc-ötezer újabb személyről lenne szó, kiknek a vasúti kedvezményt megadni kellene, ami nemcsak újabb kiállítási nagy terhet, de jelentékeny veszteséget is jelentene a vasúti üzletre nézve. Természetes, hogy ily beállítás mellett a Mele. elnöke is kénytelen volt engedni és a kérelemtől elállani. Holott az ügy oly fontos nemcsak a lelkészek, de a közegyházak szempontjából is, hogy azt mégsem hagyhatjuk annyiban. Hiszen a mai horribilis vasúti árak mellett a lelkészek legnagyobb részének alig van módja útra kelni.

Megjegyzem, hogy a XX. t.-c. végrehajtása tárgyában az evangélikus egyetemes egyház közgyűlése által kiküldött tizenhatos bizottságnak f. évi 8—9-én megtartott ülésében éppen az én és Kapi püspök felszólalása alapján vétetett be a javaslat d) pontjába, hogy az összes lelkészek a köztisztviselők összes pótlékaiban és az állami tisztviselők egyéb kedvezményeiben is részesüljenek.

Hogy honnan vehette a miniszter úr azt az adatot, amikor azt felelte elfogadhatatlan és teljesíthetetlen indokul, hogy itt 35 ezer papról van szó? Csak tévedésnek tarthatom. Ugyanis a legutóbbi, múlt évben megjelent Magyar Statisztikai Évkönyv szerint, mely az 1914. évi adatokat közli, Magyarországon a mindennapi elemi iskolák tanítóinak összes száma, hitoktatók nélkül: 35,253. Valószínű, hogy tévedésből a tanítók számát vette a papok számául, vagy a tanítók számához viszonyítva állapította meg a papok számát is 35 ezerben. Téves mind a kettő s nem csoda, ha a szakminiszter nem ismeri a saját közegei által kiadott hivatalos adatokat. Mennyi is tehát a papok, plébánosok száma? A legutóbbi 1914. évi magyar Statisztikai Évkönyv szerint:

	Magyar- ország	Horvát- Szlav.-orsz.	Magyar- birodalom
R. kath. plébános	2,245	511	2,756
káplán stb.	2,256	254	2,510
egyéb papok	760	125	885
nyugalmazott papok	302	60	362
Gör. kath. plébános	1,363	15	1,378
káplánok stb.	836	18	854
egyéb papok	104	5	109
nyug. papok	89	3	92
Református lelkész	2,063	14	2,077
segédlelkész stb.	380	—	380
nyug. papok	36	—	36
Ág. h. ev. lelkész	916	17	933
segédlelkész stb.	200	2	202
nyug. papok	178	—	178
Gör. kel. plébános	1,921	254	2,175
káplánok stb.	410	120	530
egyéb papok	61	18	79
nyug. papok	49	23	72
Unitárius lelkész	110	—	110
segédlelkész	3	—	3
nyug. papok	15	—	15
Izrael. rabbi	406	25	431
rabbi helyettes és vallás- tanítók	1,297	24	1,321
Összesen	16,000	1,488	17,488
R. k. férfi szerz. rendtag	2,036	199	2,235
R. k. női szerz. rendtag	6,312	1,575	7,887
Gör. kel. férfi szerz. rendtag	59	85	144

Az izraelitáknál feltüntetett 1321 rabbi helyettes és vallás tanító, nézetem szerint, kihagyható volna a lelkészek számításánál, miután azok főleg, mint tanítók, a tanítók s nem a lelkészek sorába tartoznak s mint tanítók most is jogosultak a vasúti kedvezményre. Ugyanilyen címen a vasút új terhe szempontjából a többi felekezetenél is jelentékeny szám kieshetnék ebből a főleg és kizárólag hitoktatással foglalkozó egyének címén, kik már részesülnek a vasúti kedvezményben s így ezzel is lényegesen csökkenne az egész Magyarbirodalomra kitüntetett 17,488 szám.

Ezt akarom és tartozom az összes lelkészi kar érdekében megállapítani a miniszteri elutasító indokolással szemben, mely, amint látható, a felét sem teszi ki annak a számnak, amit a miniszter úr mondott.

Ezek után csak az a tiszteletteljes kérésem az illetékesekhez s különösen az Orle. nagyerőmű elnökéhez, vegyék fontolóra nemcsak a lelkészek, hanem az egyházak érdekeit is mélyen érintő ezen fontos ügyet s kövessenek el mindent, hogy a lelkészek is megkaphassák ezen jogos és méltányos kedvezményt, melyet a többi tisztviselők már régóta élveznek.

(Kassa.)

Homola István,
ev. lelkész.

Még egyszer Tompa.

— Válasz a „Sárospataki Református Lapok” 1918. évi január hó 6-iki támadására. —

(Ezt az alábbi cikket közlés végett elküldtem a Sárospataki Református Lapoknak. Ott azonban nem adták ki; e lap szerkesztősége azonban helyet adván neki, íme itt bocsátom közre.)

Nehéz helyzetbe kerültem; olyan bűn miatt kell védekezni, amelyet nem követtem el; olyan ellenféllel kell harcot vívnom, aki otthon van a maga portáján és aki, ha hangosabb szót ejtek ki, könnyen megteheti, hogy be sem ereszt a kapun.

Miről is van szó?

Megállapítottam azt az irodalomtörténeti tény, hogy Debreczen Tompának sem életébe, sem költészetébe nem játszott bele, holott a Tompához legközelebb álló íróknak, a népies költészet többi nagyjainak, Petőfinek, Aranyinak, Jókainak életében is, költői munkásságában is mély nyomokat hagyott.

Kerestem ennek a ténynek az okát. Abban találtam, hogy Tompa nem vonzódott Debreczenhez, képelete nem mulatott szívesen Debreczennel s azzal, ami Debreczenhez tartozik.

A további okkeresésben odajutottam, hogy Tompából azért hiányzik ez a vonzalom, mert ő testestől-lelkestől sárospataki diák volt, Sárospatak pedig nem szerette Debreczent.

Okoskodásom egész menete világosan mutatja, hogy ez egyéni vélekedés, hogy ez egy olyan feltevés, amelyhez az ember kutatás közben sokszor fordul, amellyel ha nem találja is el az igazságot, de megközelíti, amellyel ha nem oldja is meg a kérdést teljesen, de valamennyire tisztázza.

Felolvasásomban pedig nincs egyetlen kifejezés, sőt szó sem, mely Sárospatakot bántaná vagy legalább jobban sértene, mint Debreczent. Ha nem volt Debreczen és Sárospatak között eszményien szép a viszony, ha a két kálvinista kollégiumot nem forrasztotta össze fenkölt testvéri érzés — és ezt az engem támadó cikk a kölcsönös látogatásoknak mennyi példájával, a közös érintkezéseknek még oly gyakori emlegetésével sem fogja kétségtelenné tenni — ezért a nem egészen eszményi viszonyért, ezekért a sokszor testvérietlen surlódásokért nem hibáztattam inkább Sárospatakot, mint Debreczent. S felolvasásom nyomán vagy Debreczenben is fölzúdulásnak kellett volna támadnia, vagy pedig Sárospataknak sem lenne szabad annyira védekeznie a szeretetlenségnek vádjá, igazabban csak föltevése ellen.

Nem akarok hosszabb vitába bocsátkozni, tehát nem teszek szemrehányást a támadónak, hogy a *partikulárizmus* szavamat szándékosan félremagyarázza, hogy ebből a szóból és más kifejezéseimből erőszakosan azt következteti, mintha én ellensége volnék az egymás közelében kifejtett intézményeknek, mintha én nem ismerném el Debreczen mellett

Sárospataknak a létjogosultságát. Ez nemcsak felolvasásomtól, de gondolkozásomtól is a lehető legtovább áll. A Sárospatakot védő ligának ugyan nem vagyok tagja, de a mozgalomnak őszintén örvendtem és a mozgalom megindítóját, Waldapfel barátomat szívből üdvözöltem.

Még kevésbé követem támadóimat arra a térre, hogy amint ő és jegyzetíró társa a Debreczen és Sárospatak közötti barátkozásnak a példáival vonul föl, én felsoroljam a surlódásoknak, viszálykodásoknak, nemcsak iskolai, egyházi és irodalmi, hanem személyi harcoknak is az eseteit. Ezt a világot sem teszem, még ha olybá tünnek is fel, hogy nincsenek adataim a szeretetlenség bizonyítására. Nem teszem, mert ezeknek az adatoknak a hánytorgatása talán ismét felverhetné az ellenségeskedésnek azokat a mérges hullámaikat, melyek alighogy elsimúltak; amelyeknek az elsimításában bizonyára a *Tompa* iránti közös tiszteletnek is lehetett része.

De legkevésbé akarok az én támadóimnak az útján járni, mikor gorombáskodik.

Olvassa el bárki az én *Tompa és Debreczen* című cikkemet és ha elfogulatlan, nem találhatja sem egészében, sem részeiben, sem tartalmában, sem hangjában olyannak, hogy azért *avatallannak* és *tapintatlannak*, *izellen* és *zöld beszédűnek* bélyegezzék, amint azt az én támadóm teszi.

A debreczeni tüzoltók kezében a nagy és kis bot, s egyéb *gerundiumok* illő és hasznos eszközök voltak annak idején, de már rég ereklyetárba kerültek. Most azonban azokat előkeresgetni és irodalmi harcban forgatgatni nem az erő és igazság jele, hanem a felesleges erőszak és az oktalan hősködés bizonyossága.

Debreczenben, 1918 január 11.

Kardos Albert.

Különfélék

Az egyetemi tanárok fegyelmi hatósága felől több oldalról intéztek kérdést hozzánk. Eza kérdéstudunkkal nincs pontos szabályokkal rendezve. Fegyelmi hatóságokul általában a kart, az egyetemi tanácsot s a kultuszminisztert jelölhetjük meg. A debreczeni m. kir. tudományegyetem református hittudományi karának tagjainál komplikálja a kérdést az, hogy ezen karnál az alapul szolgáló szabályzat szerint tanároknak „csak református vallású és lelkészi minősítésű” egyének alkalmazhatók. A nem egészen szabatosan formulázott szövegben az „alkalmazhatók” szó semmi esetre sem azt jelenti, hogy a tanároknak csak a kinevezés (alkalmazás) időpontjában kellene lelkészi minősítésüknek lenni, mert ezen magyarázat elfogadása esetén a hivatalban levő tanárok a református vallást is elhagyhatnák. Tehát kétségkívül egész tanári szolgálatuk alatt lelkészjellegűeknek kell lenniök. Ez esetben viszont nyilván-

való, hogy az egyházi I. t.-cikk 137. §. d) pontja alatt említett lelkészek közé tartozóknak tekintendők s egyházi és vallási ténykedésükben azon egyházmegye és egyházkerület hatósága alatt állanak, melynek területén az egyetem („közintézet”) van; azonban a fennálló egyházi törvények szoros magyarázata szerint fegyelmi eljárás alá *csak mint egyháztagok* vonhatók, mert az V. t.-cikk 34. §. A) pontja alatt felsorolt fegyelmi vétségeket csak „egyházi tisztviselő vagy alkalmazott” követheti el. Sőt ha elfogadjuk is azt a kiterjesztő magyarázatot, hogy az egyetem hittudományi karának tanára egyházi ténykedésében egyházi tisztviselőnek tekintendő (mint pl. az állami fegyelmezési lelkésze), akkor sincs illetékes fórum, mely eljárhasson. Ugyanis úgy az egyházmegyei (V. t.-cikk 15. §. b), mint az egyházkerületi (V. t.-cikk 20. §. a.) bíróságok hatáskörét megállapító rendelkezések *taxative* felsorolják azokat az egyházi tisztviselőket, kiknek ügyében az illető bíróságok első fokon eljárhatnak s világos, hogy az egyetem hittudományi karát nem lehet az „egyházkerület által fenntartott tanintézet”-nek minősíteni. Arra a kérdésre pedig, vajjon az egyházkerület *püspökének* van-e joga az egyetemi hittudományi kar tanára ellen tanári minőségében teljesített cselekedetei alapján eljárni, kategorikusan *nem*-mel kell válaszolni. Mert a püspök ugyan *felvigyáz* (I. t.-cikk 185. §.) a lelkészekre, segédlelkészekre, egyházi tisztviselőkre „az egyházi szolgálat és kormányzás minden irányában”; ám ha a hittudományi kar tanárait a lelkészek közé számítjuk is, világos, hogy az ő tanári minőségben végzett bármely munkája nem egyházi szolgálat vagy kormányzat. Vagyis: ha például a hittudományi kar tanára valamely vasárnap prédikál a parochus lelkész helyett (ami megtörténik), etekintetben a püspök felvigyázási joga alá esik. De amikor a katedróján tanít, akkor nem. Az bizonyos, hogy az egyetem hittudományi karánál alkalmazott tanároknak, mint lelkészjellegű egyéneknek, az egyházhoz való viszonyát célszerű lesz törvényhozásilag rendezni.

Felekezeti szempontok. Megírtuk, hogy a debreczeni első kerületben Buza Barna volt a függetlenségi párt hivatalos jelöltje. Miután azonban a polgárok nagyrésze *Jánosi Zoltánt* öhajította képviselőül, Buza visszalépett. A visszalépés okául a budapesti lapok ugyanazon szövegű — tehát nyilván egy kézről eredő — híradással úgy okolták meg, hogy a választási küzdelembe felekezeti szempontok kerültek s Buza nem akarta a város felekezeti békéjét megzavarni. Egyik nagy budapesti hirlap ehez magyarázatul még azt is hozzáfűzte, hogy a katolikus Buza ellen református lelkészt jelöltek. Mindenesetre tanulságos ez az eset. A csaknem tisztán reformátusokból álló első kerületben a reformátusokból álló intézőkörök katolikus jelöltet állítanak, holott a városnak

egyáltalán nincs református vallású képviselője. A választóknak azonban nem kell a hivatalos jelölt, akit azelőtt sosem láttak, nem azért, mert katolikus, hanem mert más kell, akit ismernek és szeretnek. A hivatalos körök jelöltje tehát visszalép s a visszalépés oka — vallási türelmetlenség. Így esünk mi a türelmetlenség vádjá alá rendszerint, a magunk (nem türelmessége, hanem :) közönyössége révén. Csak egyre vagyunk kíváncsiak. Hogyan lehetett volna a csaknem szintiszta református első kerületben a felekezeti békét felzavarni?

Képviselőválasztás Debreczenben. Folyó hó 7-én, csütörtökön Jánosi Zoltán debreczeni református lelkészt az első kerület képviselőjéül nagy többséggel megválasztották. Jánosi Zoltán 741 szavazatot kapott, dr. Révi Nándor ügyvéd pedig 121-et.

A debreczeni m. kir. tudományegyetem, népszerű főiskolai tanfolyamán február hó 6 és március hó 16 között esténként előadásokat rendez. Az első estén dr. Bernolák Nándornak, a tanfolyam rendező bizottsága elnökének alkalmi bevezető szavai után dr. Baltazar Dezső püspök úr tartott előadást „A háború az evangéliom világításában” címmel. A megyeháza dísztermét teljesen betöltő intelligens közönség kimondhatatlan lelki gyönyörűséggel kísérte püspökünknek hatalmas koncepcióról, páratlan bibliaismeretről, remek tárgycsoportosításról és mélyeséges hitről bizonyosságot tevő fejtegetéseit. Folyó hó 7-én dr. Bernáth István, a Magyar Gazdaszövetség igazgatója az ipari és mezőgazdasági demokráciáról, dr. Czettler Jenő miniszteri titkár pedig a mezőgazdasági politika szociális követelményeiről tartott eszméltető, érdekes előadást.

Az úgynevezett Zoványi-ügy alkalmul szolgál a Prot. Egyh. és Isk. Lapnak, hogy velünk foglalkozzék. Azt írja: „Közfeltűnést kelt a debreczeni lapok s főleg a Debr. Prot. Lap, az egyházkerület hivatalos lapjának tendenciózus hallgatása a Zoványi ügygel kapcsolatban. Mi itt a vezérmotivum? Csak nem a Zoványi és a mögötte álló hamis tanszabadság elmélete által félrevezetett jóhiszemű, de libertinus sajtótól, vagy inkább kedves barátaitól való félelem? Miért nem közlik hát azt a felolvasást?” A válaszuk ez: 1. Nem vagyunk az egyházkerület hivatalos lapja. Már többször megírtuk, hogy ez a lap *kizárólag a miénk* és mindenkitől független. 2. A félelenség vádjá sem tántorít el bennünket attól az elhatározástól, hogy nem támadunk senki ellen mindaddig, míg arra *meg nem cáfolható* adat nincs előttünk. 3. Munkatársaink megválasztásának jogát fenntartjuk magunknak. — Ha már szólnunk kellett erről az ügyről, megemlítjük azt is, hogy K. B. nem azt cáfolta meg, hogy „*ő tüntetőleg ott hagyta volna*”, hanem azt, hogy „*ő tüntetőleg hagyta volna ott*” a Z. felolvasását. A szabatosság mindig jó. Egyébiránt bármily közel állunk K. B.-hoz, sosem hittük volna, hogy az, ha

ő valahonnan kimegy, vagy valahova bemegy, ekkora érdeklődést keltsen. Végül megjegyezzük, hogy arra a kérdésünkre, kik is hát azok az „*illetéktelen elemek*”, nem kaptunk választ. A Pr. E. és I. Lap cikkének gondolatmenetéből úgy látszik, azok, kiket a cikk úgy ír körül, hogy „*egyházi stílusban jártas*” olyan egyének, kik pestieknek nevezik a budapestieket. Mi nem értünk madár nyelven s szívesen vennénk egyenes választ.

Az illetékegyenértékadó bevallási íveinek kitöltése alkalmából Vass Mihály felsőszabolcsi esperes gazdag útmutatással ellátott körlevelet bocsátott ki egyházmegyéje lelkészeihez. A gondos vezérferfiú e ténye bizonyára sok lelkésznek és egyháznak szolgál okulására és javára.

Kenessey-alap néven a kolozsvári evangélikus egyház az elhunyt püspök emlékére alapítványt létesít. Ez az alapítvány a protestáns testvériségnek lesz maradandó bizonyossága.

Az élesdi református egyház a reformáció 400-ados évfordulóján nemcsak szavakkal, hanem tettekkel is ünnepelt, amennyiben a nagy évforduló emlékének megörökítése céljából 1340 koronát gyűjtött. Különösen kimutatta az egyház iránt való áldozatkészséget néhai Makay Károly református lelkész családja, 350 koronát ajánlván fel e nemes célra. Örvendünk, hogy a fontos missziót betöltő élesdi egyház új lelkipásztora, Vadai Béla vezetése alatt oly szépen fejlődik.

A Csokonai-kör irodalmi pályázata. A debreczeni Csokonai-kör ismételten pályázatot hirdet oly prózai írásműre, amely Debreczen művelődés-, de különösen irodalomtörténetének valamely korszakával vagy jelentős szereplőjével foglalkozik. Az irodalmi, illetőleg tudományos becsü műnek jutalma az idősb Komlóssy Artur emlékalapítványából és egy nemeslelkű adományból 400 korona. A pályaművek kéziratban vagy nyomtatásban jelígelés levéllel vagy anélkül 1918 október 1-ig adhatók be a Csokonai-kör titkári hivatalához.

Egyházkerületünk statisztikai adatai szerint a múlt év folyamán és végén meghaltak a lelkészek közül: Bertalan Gábor tiszacsegei, Pataky Imre nyug. beregardói, Gerzsenyi István nyug. kislónyai, Szalay József nagybecskereki, Csák Máté nagyváradi, Zsigmond Ferenc nyug. ártándi, Dávid Gyula nyug. élesdi, K. Szabó József vedresábrányi, Keresztessy Sándor nyirmadai, Takács Károly nyug., Csatáry Zsigmond sényői, Nagymáté Albert balkányi és Tariska Sándor kölesei lelkész. *Nyugalomba vonult* a lelkészek közül: Simon Andor tarpai, Dávid Gyula élesdi, Czövek János komorói, Ethey Ferenc kopócsapáti, Papp Károly laskodi és Széles Pál óvárii lelkész. — *Rendes lelkészekül megválasztottak:* Tiszacsegére Juhász Elek, Kisharanglábura Pói József, Hetyénbe Sass Mihály, Kis- és Nagygútra Rameszdorfer György, Mátyusra Illyés István, Barkaszóra Fóris Endre, Békésre Karácson András, Gyomára Répás Pál, Borsra Bagoly Bertalan, Zsákára Falusy Sándor, Élesdre Vadai Béla, Vedresábrányba Cs. Nagy Dániel, Komoróra Czövek Zoltán, Kopócsapátiba Kiss Gyula, Révaranyosra Nagy Sámuel, Laskodra Ari Antal, Nyirmadára Keresztessy

László, Anaresra Fülep Károly, Tornyospálczára Nagy Miklós, Abádra Kérészi István, Kunhegyesre Masáth Ferenc, Szalókra Varga Zoltán, Sényőre Kiss József, Balkányba Szenczy István, Feketepatakra Bodnár László, Tivadarfalvára Orosz Kálmán, Mehtelekre Jánossy Sándor, Nyirparasznyára Fekesházy Jenő, Pankotára Kun Zoltán, Sarkadkeresztúrra G. Kiss Gyula, Fülöpdarócra Széles Pál, Kölesébe Tariska Gábor, Szamosbecsre Hadady István, Tiszaesésére Tóth Ferenc és Óváríba Fehér Bertalan. Az év végén volt egyházkerületünkben 592 anyaegyház, 10 társegyház, 28 leányegyház, 46 fiókegyház, 138 szórvány; 609 rendes lelkész, 117 segédlelkész és 38 nyugalomba vonult lelkész.

Alakuló gyűlés. Az a szövetség, melynek célja a dunántúli református egyházkerület területén levő közép- és felsőbb fokú tanintézetek ifjúsága között az intézeti szabályok tiszteletben tartásával s az illetékes hitoktatók és vallástanárok jóváhagyásával evangéliomi munka végzése és az arra alkalmas ifjaknak a Krisztus ígéje szolgálatára való elvezérlése, január hó 23-án megalakult Pápán. Kegyelem és áldás a nemes munkához!

Pályázat.

Az őri református egyház pályázatot hirdet rendes tanítónői állásra. Javadalmazása: lakás természetben, kertvátság, egyháztól évi 100 korona, törvényszerű fizetésekiegészítés, háborús segély az államtól. Kötelessége az I. II. osztály vagy a reá bizandó osztályok és női kézimunka tanítása. Zenében jártasok előnyben részesülnek.

Pályázati határidő március 14. választás március 17. Állás azonnal elfoglalandó.

Ör. Szabolcs megye. Vasútállomás: Vaja.

Vas János,
református lelkész.

A nemesborzovai református egyház lelk. hivatalától.

19—1918.

Pályázat

nőtanítói állásra és énekvezérségre.

A nemesborzovai református egyház pályázatot hirdet nőtanítói állásra s énekvezérségre.

Javadalom: egyháztól 100 korona, lakás természetben, kert, kántori temetési stóla. Törvényszerű fizetésekiegészítés állami hozzájárulás kieszközlése mellett: 1200 korona.

Kötelessége az egyházi törvények szerint az iskolai tanítás s a templomi temetési istentiszteleti ének vezetése.

Pályázhatnak okleveles tanítónők.

Határidő: február 15. Az állás azonnal elfoglalandó.

Kelt Nemesborzova, 1918 január 30.

Paál Gyula,
református lelkész.

UJDONSÁGOK

Bay József:

A világháború emlékére. Egyházi beszédek 2·50

Ravasz László dr.:

Látások könyve. Beszédek, elmélkedések . 12.—

Lic. Rácz Kálmán:

Miért is vagyok én keresztyén? 6.—

Csekme Ferenc:

A szárnyaskerek diadala, vagy a vasut,
mint népnevelő. 2.—

Képek a parókiáról. Rajzok és életképek.
I. kötet 2·50
II. kötet 2·50

Háborús feljegyzések a görgényi református egyházmegyének az 1916. évi oláh betöréskor menekült egyházairól . . . 5.—

Kaphatók:

Hegedüs és Sándor
protestáns irodalmi kiadóhivatalában
Debreczen.

A „HANGYA“

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya“ igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya“ kötelékében jelenleg 1700 fogyasztási szövetkezet működik, amelyek összforgalma 80.000.000 korona volt. ↔

Földmívelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.

HIVATALOS ÉRTESÍTŐ.

Korpótlék-kimutatás.

1918 január-júniusi félevről.

Ajak 250+250, Albis 500, Amacz 500, Ant 500, Apa 500, Apagy 500, Apátkeresztúr 250+250, Arad 90.25+409.75, Aranyosmeggyes 500, Asszonyvására 200, Asztély 500, Atya 500, Avasújváros 396.61+103.39, Ágya 250+250, Árpád 500, Badaló 200, Bagamér 281.98+218.02, Bakonszeg 500, Balazsér 362.19+137.81, Balmazújváros 93.22+406.78, Balsa 400, Barabás 400, Batiz 500, Battonya 200, Bályok 200, Báránd 500, Belényes (Bottyán Pál) 500, Belényesújlak 500, Bene 500, Benk 500, Bere 200, Beregdéda 500, Beregsom 500, Beregszász 500, Beregújfalu 500, Berettyószentmárton 500, Berettyószéplak 500, Berettyóújfalu 500, Berkesz 200, Besenyőd 500, Beszterecz 376.73+123.27, Békés (dr. Márk Ferenc) 500, Békéscsaba 200, Békéssámson 56+200, Belzerénd 200, Biharkeresztés 500, Biharnagybajom 500, Biharszentjános 400, Bihartorda 260.35+239.65, Biharugra 183.47+316.53, Bojt 200, Borossebes 500, Botpalád 200, Bótrágy 500, Börvely 125.99+374.01, Buj 500, Bulesu 500, Bunyaszegszárd 200, Büdszentmihály 200, Csaholcz 200, Csaroda 500, Császló 482.65+17.35, Csenger 500, Csengerbajos 400, Csengersima 400, Csermő 400, Csetfalva 500, Csokaly 200, Csorvás 400, Csökmő 400, Czégénydányád 492.45+7.55, Dabolcz 500, Danesháza 400, Darnó 468.91+31.09, Darvas 400, Demecser 500, Derczen 500, Derecske 400, Dévaványa 500, Doboz 500, Dobra 500, Dolha 200, Domahida 445.01+54.99, Dombrád 500, Döge 239.37+260.63, Egri 200, Encsenes 500, Eperjeske 500, Erdőgyarak 500, Erdőhegy 158.11+241.89, Esztár 212.21+287.79, Éradony 200, Érbogyoszló 500, Érdengeleg 500, Érendréd 500, Érköbölkút 400, Érkörtvélyes 500, Érmihályfalva 500, Érolaszi 200, Értarcsa 500, Fanesika 400, Fábianháza 500, Fehérgyarmat 200, Feketeadó 500, Feketegyarmat 149.90+350.10, Felsőbánya 250+250, Felsőjózsa 200, Fertőszalmás 500, Fényeslitke 500, Forgolány 500, Fornos 400, Földes 500, Fugyi 500, Fugyivásárhely 400, Füleld 400, Fülöpös 500, Füzeggyarmat 500, Gáborján 500, Gacsály 200, Garbolcz 254.80+245.20, Gádoros 500, Gálospetri 500, Gát 500, Gáva 400, Gebe 500, Gece 155.17+44.83, Gelénes 500, Gemzse 500, Gencs 200, Geszt 398.86+101.14, Geszteréd 400, Gégény 162.49+337.51, Géres 400, Gödényháza 481.49+18.51, Gulács 400, Gyanta 250+250, Gyoma : Harsányi Pál 400, Gyorok 500, Győrtelek 500, Gyula 500, Gyulaháza 500, Nyírgyulaj 200, Gyulavári 200,

Gyügye 400, Gyüre 500, Hajdubagos 341.76+158.24, Hajduszoboszló : Demjén Ferenc 500, Szabó Antal 400, Hajduböszörmény : Szolnok Gerzson 500, Marjai Péter 500, Hajdudorog 500, Hajduhadház 500, Hajdunánás 500, Hajdusámson 111.51+388.49, Hajduszovát 75.35+424.65, Halmi 500, Hegyközsatár 400, Hegyközkovácsi 500, Hegyközsárdobágy 500, Hegyközszentimre 200, Hegyközszentmiklós 200, Henczida 275.20+224.80, Hermánszeg 500, Hertelendyfalva 400, Hirip 200, Hodász 500, Hódmezővásárhely : Losonczy Endre 500, Tereh Gyula 500, Gyórrfy József 500, Szeremley Sámuel 500, Pap Imre 500, Hosszúmező 310.50+189.50, Hosszúpályi 315.36+84.64, Huszt 500, Ibrány 500, Nyíribrony 200, Igazfalva 200, Ilk 500, Iriny 445.98+54.02, Túrístvándi 200, Izsnyéte 500, Jákóhodos 500, Jánd 500, Jármí 500, Józsefháza 200, Kaba 500, Kakszentmárton 200, Nyírkarász 200, Karczag : Madarász Imre 500, Török Vince 400, Kállósemjén 500, Kántorjánosi 500, Kemecse 247.80+252.20, Kenderes 500, Kék 200, Kékce 500, Kérszemjén 500, Kígyós 200, Királydaróc 400, Kisar 180.65+19.35, Kisbábony 500, Kisbégány 200, Kishódos 200, Kiskereki 500, Kisléta 500, Kismajtény 500, Kisnamény 500, Kispalád 143.22+356.78, Kispeleske 393.13+106.87, Kispereg 500, Kisszántó 200, Kisszekerés 500, Kisújszállás : Nagy István 500, Török Imre 500, Kisvarsány 500, Kisvárd 360.09+139.91, Kocsord 500, Kokad 400, Kóly 200, Komádi 500, Konyár 200, Kótaly 500, Körösladány 500, Körösnagyharsány 148.57+251.43, Körösszakál 400, Köröstarcsa 500, Kötégyán 500, Krasznaszentmiklós 412.90+87.10, Kuncsorba 399.95+05, Kunhegyes : Maklár Károly 500, Kunmadaras : Medgyasza Gyula 299.26+200.74, Kövendy Dénes 299.26+200.74, Lázári 500, Lorántháza 400, Lövőpetri 500, Macsola 466.14+33.86, Magyarcsanád 424.71+75.29, Magyarhomorog 200, Magyarkecs 500, Magyarremete 500, Majtis 500, Makkosjánosi 500, Makó : Nagy Károly 500, Bereczky László 500, Margitta 440.63+59.37, Matolcs 400, Mánd 200, Mándok 400, Máramarossziget 500, Márokpapi 200, Mátészalka 102.80+397.20, Mezőhajj 500, Mezőberény 500, Mezőgyán 340.58+159.42, Mezőhegyes 250+250, Mezőkaszony 12.90+187.10, Mezősas 372.76+127.24, Mezőtelki 200, Mezőtúr : Csomasz Dezső 500, Kónya Gábor 200, Mérk 200, Micske 500, Mikepéres 500, Mikola 500, Milota 500, Misztótfalu 500, Mosnicza 400, Munkács 500, Magyarcséke 200, Nagyar 200, Nagybánya 500, Nagybereg 117.52+282.48, Nagybégány 200, Nagybocksó 250+250, Nagybodófalva 197.85+302.15, Nagyborzsova 500, Nagydobos 200, Nagyecsed 500,

Nagyhalász 500, Nagyhodos 461.84+38.16, Nagy-
kakues 500, Nagykálló 500, Nagykároly 339.10+
160.90, Nagykereki 56.44+443.56, Nagykikinda 500,
Nagykolcs 200, Nagymajlát 500, Nagymuzsaly 500,
Nagypalád 239.15+260.85, Nagyrábé 500, Nagyrév
443.24+56.76, Nagyszalonta: Böszörményi Lajos
500, Nagyszekeres 200, Nagyszöllős 488.06+11.94,
Nagytarna 500, Nagyvarsány 200, Nagyvárad
310.90+189.10, Nagyzerénd 400, Nádudvar 500,
Nemesborzova 266.22+233.78, Nevetlenfalva 500,
Nyíracsad 392.76+107.24, Nyírbátor 195.04+304.96,
Nyírbogát 500, Nyírbogdány 500, Nyíregyháza
101.17+398.83, Nyírgelse 321.18+78.82, Nyírkákó
200, Nyírmártonfalva 359.42+40.58, Nyírmeggyes
500, Nyírmihálydi 399.57+-43, Nyírpazony 200,
Nyírtass 200, Nyírtét 200, Nyírtúra 200, Nyüved 500,
Ófehértó 200, Okány 200, Olesva 86.73+113.27,
Olesvaapáti 257.84+142.16, Ombod 200, Ópályi 500,
Oros 500, Orosháza 200+343.81+56.19, Ottomány
500, Őesöd 500, Őr 500, Örvénd 400, Panesova 200,
Panyola 200, Pap 500, Paptamási 338.13+161.87,
Paszab 500, Patóháza 500, Pátroha 500, Pelbárthida
500, Penyige 500, Pettyén 400, Piricse 500, Piskolt
500, Poklostelek 500, Poresalma 500, Pósalaka 500,
Pusztadaróc 483.59+16.41, Pusztajlak 500, Püs-
pökladány 200, Radnalippa 200, Rafajnaújfalu 200,
Ramoesháza 400+200, Rákóczifalva 404.91+95.09,
Rapolt 457.45+42.55, Rétközberencs 200, Rév 200,
Rohód 400, Rozsály 370.48+129.52, Salánk 500,
Sarkad 500, Sándorhomok 395.58+104.42, Sáp 500,
Saránd 400, Sárköz 500, Sárközújlak 321.87+178.13,
Sárosoroszi 500, Sárretudvari 500, Szabolcs 400,
Szabolcsbáka 500, Szabolcsveresmart 44.35+155.65,
Szakoly 400, Szalárd 319.07+180.93, Szamosdara
500, Szamosdob 500, Szamoskóród 419.58+80.42,
Szamoskrassó 400, Szamosossályi 227.80+272.20, Szamosszeg 200+400, Szamosújlak 500, Szaniszló 500,
Szapáryfalva 250+250, Szatmáreseke 500, Szatmár
hegy 500, Szatmárnémeti 500, Szatmárökörítő
150.11+399.89, Szárazberek 500, Szeged 500, Szeg-
halom 400, Szemlak 400, Szentes: Futó Zoltán 500,
Papp Lajos 338.57+161.43, Böszörményi Jenő 200,
Szentjobb 200, Szentleányfalva 500, Szentpéterszeg
500, Szerep 500, Szernye 500, Székely 200, Székelyhid
200, Szigetfalva 500, Szinerváralja 500, Szatmár:
Bélteky Lajos 500, Tamáshida 500, Tamásváralja
500, Tarpa 104.65+395.35, Tákos 200, Temesvár
500, Tenke 153.11+346.44, Tetétlen 135.56+364.44,
Técső 153.54+346.46, Téglás 195.15+4.85, Tisza-
adony 500, Tiszabecs 500, Tiszaberczel 38.77+461.23,
Tiszabökény 430.13+69.87, Tiszabura 411.56+88.44,
Tiszadada 200, Tiszaderzs 317.22+182.78, Tiszadob
114.90+385.10, Tiszaeszlár 200, Tiszaföldvár 500,
Tiszafüred 200, Tiszaigar 222.93+277.07, Tiszainoka
500, Tizsakanyár 500, Tizsakerecseny 500, Tizsa-
keresztúr 422.44+77.56, Tizsakürt 500, Tizsalók 200,

Tiszamogyorós 500, Tiszapéterfalva 439.58+60.42,
Tiszarád 490.93+9.07, Tiszaroff 200, Tiszaszalka 500,
Tizaszentimre 362.06+137.94, Tizaszentmárton 500,
Tiszaug 256, Tiszaújhely 325+175, Tiszaújlak 500,
Tiszavid 200, Tisztaberek 200, Torontálvásárhely
278.20+221.80, Törökszentmiklós: Kutas Bálint 500,
Olajos Pál 33.08+466.92, Tunyog 500, Túrkeve:
Harsányi Sándor 500, Baja Mihály 200, Túrricse 500,
Túrterebe 400, Tuzsér 500, Tyukod 500, Ugornya-
gergelyi 200, Újfehértó 200, Újléta 200, Újszentes
250+250, Uszka 200, Vadász 444.03+55.97, Vaja
500, Vasmegeyer 400, Vámfalva 200, Vámosatya 500,
Vámosoroszi 400, Vánasod 500, Váradles 343.02+
156.98, Vári 500, Vásárosnamény 500, Verbőcz 500,
Vetés 500, Végvár 224.21+175.79, Vértés 400, Vésztő
200, Vitka 500, Zápszony 400, Zsadány 500, Zsaro-
lyán 200, Zsurk 250+250.

Tisztelettel kérjük a felsorolt egyházak lelkészeit,
hogy az egyházmegyei pénztári hivataltól veendő
nyugtalapot minden pontjában kitölteni és ugyanoda
visszaküldeni szíveskedjenek. Zavar kikerülése céljából
jelezzük, hogy a netalán közvetlenül ide jutó
nyugtákat minden magyarázat nélkül kénytelenek
leszünk visszaküldeni. A kék színű nyugtán a minisz-
teri utalványozási számot (206,160-917) méltóztat-
sanak bejegyezni. Az 500 koronás nyugtákra 3 ko-
ronás bélyeg illesztendő fel.

Debreczen, 1918 február 4.

Egyházkerületi pénztári hivatal.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

380-1918. szám.

A tiszántúli református egyházkerület Nagytiszteletű Esperesi Karának.

Nagytiszteletű Esperes úr!

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak
195,100-1917. VII/d) sz. rendeletét a felekezeti
népiskoláknál alkalmazott tanítók és tanítónők újabb
háborús államségélye tárgyában, azzal hozom szíves
tudomására Nagytiszteletűségednek s általa egyház-
megyéje tanítói karának, hogy a jelzett rendelet
egész terjedelmében megjelent a vallás- és közokt.
miniszterium által kiadott Hivatalos Közlöny folyó
évi január hó 15-én megjelent 2-ik számában.

Atyafiságos szeretettel

Debreczen, 1918. évi január hó 30.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

613—1918. szám.

KÖRLEVÉL.

valamennyi kebelbeli Nagytiszteletű Lelkészi
Hivatalhoz.

Szives tudomásul vétel s adott esetekben való felhasználás, illetve alkalmazkodás végett az alábbiakban közlöm a gyermekek törvényesítése körüli eljárásra vonatkozó, múlt év dec. hó 17-én, 131,500. II-a. sz. a. kelt vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendeletet:

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. min.-tól.

131,500/II/a)—1917. szám.

Méltányolva azokat a körülményeket, melyek indokolttá teszik, hogy valamely gyermek leszármazásának anyakönyvi nyilvántartásában a születés bejegyzése után történt változás, nevezetesen a törvénytelen születésű utólagosan törvényesített gyermekek törvénytelen származása a törvényesítés megtörténte után a gyermek keresztesési és illetőleg születési anyakönyvi kivonatából ki ne tűnjék s ezáltal a törvényesített gyermekekre nézve elérni kívánt magasabb cél e módon is megközelíttessék, ezennel megengedem, hogy a vezetésem alatt álló miniszteriumtól esetről-esetre kikérendő külön engedély alapján tartalmilag egyező kivonatok is kiállíthatók legyenek azokról az anyakönyvi bejegyzésekről, amelyek:

a) királyi leirattal történt törvényesítésnek feljegyzését tartalmazó utólagos bejegyzéssel vannak kiegészítve, föltéve, hogy az ekép törvényesített gyermek szülei egymással házasságra léptek;

b) utólagos házassággal történt törvényesítésnek a vezetésem alatt álló miniszterium és a 6658—1892. sz. a. kelt itteni körrendelet alapján az alispán, illetőleg városi tanács által engedélyezett feljegyzését tartalmazó utólagos bejegyzéssel vannak kiegészítve;

c) oly bírói ítélet utólagos feljegyzését tartalmazza, amellyel valamely gyermek leszármazása a születés bejegyzése után állapított meg.

A tartalmilag egyező kivonat kiállítására irányuló kérelmet a lelkész az illetékes egyházi főhatóság az anyakönyvvezető rabbi a törvényhatóság útján terjeszti a vezetésem alatt álló miniszterhez az eredeti anyakönyvi bejegyzésről vett egy szószóint egyező kivonat a kiadni szándékolt tartalmilag egyező kivonat tervezet kapcsán.

Különösen méltánylást igénylő sürgős esetekben kivételesen a lelkész, vagy anyakönyvvezető rabbi közvetlenül hozzám is intézheti a fenti módon felszószóint előterjesztését, ezen körülményt azonban egyidejűleg felettes egyházi hatósága útján egyházi főhatóságának, illetőleg az anyakönyvvezető rabbi

a felügyeletet gyakorló törvényhatóságnak is jelenteni tartozik.

Itt tájékoztatásul megjegyzem, hogy a tartalmilag egyező kivonatnak a szülőkre vonatkozó rovatát az anyakönyvben foglalt adatokkal akép kell kitölteni s ha a gyermek vallása is megváltozott, azt akép kell feltüntetni, mintha a gyermek már törvényesnek született volna s a törvényesítésre vonatkozó feljegyzést a kivonatról ki kell hagyni.

Az adott engedély alapján tartalmilag kiállított kivonat záradékának megfelelő helyén ott, ahol a szószószóint egyezés szokott bizonyíttatni, kifejezetten és észrevehető módon feltüntetendő, hogy a kivonat csak „tartalmilag” egyező.

Budapest, 1917 december hó 17-én.

Apponyi.

Atyafiságos szeretettel:

Debreczen, 1918 február hó 5-én.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

323—1918. szám.

KÖRLEVÉL

valamennyi kebelbeli Nagytiszteletű Lelkészi
Hivatalhoz.

Volt szerencsém a rézanyagoknak hadicélokra való igénybe vétele tárgyában a Hivatalos Értesítőben múlt év szept. 27-iki kelettel 6103. sz. alatt a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak az e tárgyban kiadott, múlt év szeptember hó 19-én, 16,382. szám alatt kelt rendeletét leközölni. Most a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak f. év január hó 3-án kelt 198,952/III-a) sz. a. kelt intézvényére hivatkozással az előző (16,382. sz.) rendeletet a viszonyok változására való utalással, midőn érvénytelennek tekinteni kérem, egyben az ugyane tárgyban kelt újabb megállapodást tartalmazó újabb rendeletet tudomás és alkalmazkodás végett midőn az alábbiakban közlöm,

Melléklet az 1917. évi 198,952/III/a) vkm. sz.

Hivatkozással a honvédelmi m. kir. miniszter 22,190. eln. 20/b)—1916. sz. a. kiadott rendelete 1. §-ának utolsó bekezdésére, a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr az egyházi és a fennhatósága alatt álló állami épületek rézanyagának igénybe vétele tárgyában a cs. és kir. hadügyminiszter úrral a következőkben állapodott meg:

Azon egyházi és egyéb fentnevezett épületek, melyeken rézanyag található, három csoportra osztatnak:

a) olyan épületek, melyek mint műemlékek ismeretesek és a Műemlékek Országos Bizottsága által mint ilyenek nyilvántartatnak;

b) olyan épületek, melyekről eleve megállapítható, hogy művészeti, vagy történeti értékkel nem bírnak;

c) olyan épületek, amelyeknek részterői és alkatrészei a tulajdonos, vagy kezelőjének ebbeli kérelme alapján a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter döntése szerint meghagyatnak.

Az a) és c) pontok alatt felsorolt épületek részterői és alkatrészei, amennyiben a c) alattiak erre vonatkozó hivatalos eljárás alapján a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr részéről művészeti, vagy történelmi becsüeknek nyilvánítatnak, igénybe nem vehetők, vagy a szóbanforgó épületeknek csak oly alkatrészei vehetők igénybe, amelyeknek kicserélése az építmény művészeti megjelenését nem érintik. Így a függőesaternák, ereszesaternák, villámhárítók s a lapos, elrejtett, nem látható rézfedeléjű héjfalasok.

A részterőzet, valamint a kupolák díszverettel bíró felületei és alkatrészei, toronysisakok stb. minden körülmények között meghagyandók, a síma felületek pedig akkor hagyandók meg, ha természetes patinával bírnak.

A c) pont alatti épületekre vonatkozóan beérkezett kérvények fölötti döntést a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter a Műemlékek Orsz. Bizottsága véleményének meghallgatása után hozza meg s ezen döntésről a hadügyminisztert értesíti. A vonatkozó kérvényekhez — tájékoztatás végett — fényképek, esetleg látványos levelezőlapok stb. melléklendők. Ha a kérvényező által felhozott indokok a döntésre nem elegendők, a Műemlékek Orsz. Bizottsága egyik tagjának és a hadügyminiszterium egyik megbízottjának részvételével helyszíni szemle tartandó, melynek alapján a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter dönt.

Ezen általános irányelvek mellett a részletes megállapodások a következők:

Csak azon egyházi és állami épületek rézanyaga vehető igénybe, amelynek állandó jellegű (a tetőhajlatnak és a hordképességnek megfelelően bádoggal, palával, cseréppel leendő) pótlásáról a katonai hatóság a bontással *egyidejűleg* gondoskodik.

Az erre vonatkozó munkálatok végrehajtása alkalmával a beszolgáltatott rézanyag térítési összege, átvételi ára a fent említett állami épületeknél kgr.-ként 3:20 K, egyházi épületeknél kgr.-ként 4 koronában állapított meg. Ezen átvételi árból a kicserélési (újrafedési, illetve pótlási) munkák költségeinek levonása után fennmaradó összeget az illetékes katonai parancsnokság az épület tulajdonosának, illetve kezelőjének szolgáltatja ki.

Azon előreláthatólag ritka esetben, amikor a helyreállítási költségek a térítési összeget meghaladják, a kicserélési munkák többköltségeit a hadügyi kincstár fedezi.

A kicserélési munkálatok alkalmával a bonyolultabb rézdíszítések (párkányok, végződéses, karzatok), ha azoknak történeti, vagy művészi becsük van, vagy amelyek szerkezetileg vannak lehorogonyozva (pld. ha a vörösrézszegély ólomkupakkal van a párkányhoz erősítve) változatlanul meghagyandók.

A történelmi, illetve művészeti értéket illetően, mint fentebb említettett, a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter dönt. A kicserélési munkálatok általában akként hajlandók végre, hogy az igénybe vett épületek külső megjelenése semmi tekintetben változást ne szenvedjen.

A villámhárítók vörösrézhuzaaljainak kicserélésénél a felfogórudak s a földlemezek meghagyandók s csak a villámhárítóknak légvezetésre szolgáló rézkábelei helyettesítendők cinkezett vasdrótból készült s a megfelelő aequivaleus keresztmetszettel bíró pótvezetékekkel. A kapcsolási pontok úgy létesítendők, hogy azoknak elektromos ellentállása ne legyen nagyobb, mint az említett pótvezetéké. A pótvezetékek az épületen tartósan erősítendők meg. A villámhárítóknak zavartalanul működő pótvezetékekkel való ellátásán kívül a hadügyi igazgatás semmi további megtérítést nem nyújt.

5. A kicserélési munkálatok kifogástalan kiviteléről és azok szakszerű ellenőrzéséről a katonai hatóság a saját hatáskörében gondoskodik.

6. A katonai hatóságok által eszközölt kicserélési munkálatok befejezése után azoknak ideiglenes átvétele (felülvizsgálata) a m. kir. államépítészeti hivatal és a hadügyi igazgatás egy-egy kiküldöttje által fog megtörténni.

7. A kicserélési munkálatoknak végleges átvétele (utófelülvizsgálata) az ideiglenes átvétel (felülvizsgálat) napjától számított egy év múlva fog ugyanazon a módon eszközöltetni, mint a 6. pontban jeleztetett.

8. A kicserélési munkálatoknak ideiglenes, úgy mint végleges átvétele ügyében való döntést fenntartja magának a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter, vitás esetekben a hadügyminiszteriummal egyetértően.

9. A szóban levő munkálatok átvételéig a katonai hatóság szavatol a kicserélési munkálatok fogantatásából eredő mindennemű kárért. Kivételt képeznek olyan károk, amelyek már az említett munkálatok megkezdése előtt fennállottak. Ilyen károk helyreállítása az épületfentartás körébe tartozik, miért is az az épülettulajdonost terheli.

Atyafiságos szeretettel vagyok:

Debreczen, 1918 február hó 5-én.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.